

Nr 318.

Av herr Hægglom m. fl., *angående en plan för avveckling av de subventioner, som anvisas till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.*

Som instrument för att tillföra jordbruket ökade inkomster utan att detta behövde betalas av dem, som förbrukade jordbrukets produkter, användes subventioner med statliga medel första gången i form av sockersubventioner enligt beslut av 1930 års riksdag. Under 1930-talets jordbrukspolitik spelade sedan subventioner med skattemedel ingen större roll. Med undantag för margarinaccisen utgjordes de penningmedel, som användes till s. k. jordbruksstöd, av avgifter, som jordbrukarna själva betalade i form av mjölk-, vete- och slaktdjursavgifter, kliacciser, införselavgifter för kraftfoder m. m. Statens medverkan var nödvändig för att av alla jordbrukare uttaga dessa bidrag, och detta förde med sig, att jordbruket fick överlåta åt staten att bestämma, hur de influtna medlen skulle fördelas till stöd åt olika produktionsgrenar inom jordbruket, och staten fick därigenom rätt att reglera den inkomstnivå, som skulle tillåtas för jordbruket. När man från högerns sida accepterade en sådan statlig reglering med dess för jordbruket mindre tilltalande konsekvenser, tänkte man sig inte, att behovet därav skulle bestå över någon oöverskådlig tid, utan man hoppades, att jordbruket med sin ekonomiska och fackliga föreningsrörelses hjälp utan skada inom en icke alltför långt avlägsen framtid skulle lyckas slå sig fram till en fri ställning igen. Med en stark ekonomisk föreningsrörelse borde jordbruket självt, som en jordbrukets interna angelägenhet, kunna ordna anskaffande av för prisutjämningsändamål behövliga medel.

Samtidigt med att jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse stärkt sina positioner ha statens och jordbrukets inbördes förhållanden utvecklats i en annan riktning än den, som skulle lett till minskat beroende av statens förmynderskap för det svenska jordbruket. Avgörande har därvid varit, att de statliga subventionerna under en tidsperiod av nu över tio år nästlats in som ingrediens i de prisreglerande åtgärderna på jordbrukets område.

Subventioner ha inte påyrkats från jordbrukets sida. När de vid höst-riksdagen 1939 tillgrepos för att ersätta tidigare regleringsavgifter, hade jordbruket utan svårighet genom prishöjningar i fri marknad kunnat erhålla skälig inkomstförbättring i förhållande till efter krigsutbrottet inträdd produktionskostnadsfördyring. I stället för genom prishöjningar fick jordbruket kompensationshärför genom subventioner, och den metoden har sedan använts upprepade gånger, inte minst i samband med de sista årens stabiliseringspolitik. Subventioner ha satts i stället för produktprishöjningar, som var för sig, när de voro påkallade, inte voro av högre storleksordning än att

de mycket väl kunnat genomföras utan någon starkare opposition från konsumenterna, som för andra näringsföretags produkter och för andra folkgruppers tjänster accepterat att betala både lika stora och större prisstegringar. Subventionernas roll för det svenska jordbruket kan därför uttryckas så, att de upprepade gånger under de sista tio åren använts till att hindra jordbruket från att få inkomstförbättringar i form av genomslående priser, som varit möjliga att genomföra.

Den situation subventionerna medfört för jordbruket har inneburit både olägenheter och risker.

Trots att subventionerna ända från början varit ett klart och tydligt konsumentstöd, ha de av stora grupper av vårt folk uppfattats som jordbruks hjälp. När anslag ifrågasatts till dylika subventioner har i regel detta i en del av pressen föranlett uttalanden om det svenska jordbrukets oförmåga att existera utan statsunderstöd, och hur orimlig denna inställning än är, torde den inte gå att utrota, så länge detta subventionssystem finns kvar. Redan härigenom ha subventionerna varit till skada för det svenska jordbruket.

Jordbrukets totalinkomster ha vidare blivit beroende av huruvida statsmedel för dessa subventioner finnas tillgängliga och av regeringens och den makthavande riksdagsmajoritetens villighet att ställa dem till förfogande för tillgodoseende av jordbrukets skäliga anspråk. En sådan situation med statens medgivande till och kontroll över vartenda öres eller halvöres prisförändring innebär för jordbruket större otrygghet än om jordbrukets produktionskostnader få slå igenom i priserna och tas ut på samma sätt, som andra folkgrupper ta ut sin ersättning för varor och tjänster.

I en ekonomisk situation, som kan tvinga till underbalansering av budgeten, kan inställningen bli annorlunda än under de år, då budgetöverskott funnits tillgängliga att användas till subventionsanslag, som t. o. m. kunnat utlovas utan att riksdagen på förhand givit sitt medgivande. Det har också kunnat iakttagas en strävare inställning mot jordbruket nu, sedan ransoneringsperioden är över, än vad som kommit till synes tidigare. Så länge prisregleringarna på jordbrukets område balanseras med subventioner, kunna jordbrukets förhandlare ställas inför oöverkomliga svårigheter, när de erbjudas en med hänsyn till de statsfinansiella resurserna orubbligt fixerad subventionssumma, som de blott ha att acceptera eller avböja. Det skulle för jordbruket vara en både otrygg och förnedrande framtid, om jordbrukarna varje år skola behöva stå som supplikanter för att få själva slutavräkningen på sin ärligt förtjänta arbetslön beroende av vilket subventionsbelopp som beviljas.

Subventioneringen av de inom landet producerade livsmedlen är naturligtvis av samma karaktär som subventioneringen av andra konsumtionsvarors priser, mot vilket det finnes starka skäl att hysa stora betänkligheter, vilka tydligt kommit till uttryck från högerens sida. På grund av sin uppskattning av jordbrukets betydelse ur beredskapssynpunkt, dess ställning som en huvudfaktor i svenskt näringsliv och som försörjningskälla för en stor folkgrupp har högeren varit beredd och är även i fortsättningen beredd

att stödja sådana åtgärder, som visa sig nödvändiga för att ge ett betryggande skydd åt jordbruket, men högern anser det inte vara önskvärt, att det i högre grad eller under längre tid än nödvändigt sker med hjälp av ett subventionssystem, som ur allmänna ekonomiska synpunkter är förkastligt och för jordbruket inte heller är någon hjälp som håller i längden.

De subventioner, som ingå i nionde huvudtitelns anslag till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, ha i den allmänna debatten inte lika självklart antagits komma att försvinna som de hösten 1949 beslutade subventionerna. Varför vi genom denna motion velat fästa riksdagens uppmärksamhet på dessa subventioner, beror dels på här förut anförda olägenheter, som subventionssystemet förorsakar jordbruket och som göra dess avveckling önskvärd, och dels på att uppmärksamhet måste ägnas åt de speciella svårigheter, som måste följa vid en sådan avveckling på grund av att subventionssystemet så länge ägt bestånd. De många små över en tid av tio år spridda inkomstförbättringarna för jordbruket, som åstadkommits genom subventioner, ha ackumulerats till betydande andelar av vissa jordbruksprodukters pris. Om dessa subventioner inom en kort tidsperiod skulle ersättas med höjda konsumentpriser, skulle det kunna vålla stora svårigheter för konsumenterna och avsättningssvårigheter för jordbruket. En avvecklingsplan är därför nödvändig, och då statsmakterna ha ansvaret för subventionssystemets införande, anse vi, att de även böra framlägga plan till dess avveckling. Subventionerna ha kommit att få betydelse även för sådana interna förhållanden inom jordbruket som prisernas differentiering mellan jordbruk, som ha olika produktionsbetingelser på grund av olika klimatiska förhållanden. Härtill utgående subventioner torde inte kunna ersättas genom genomslående priser, utan efter linjer som finnas antydda i 1947 års beslut om de jordbrukspolitiska riktlinjerna. Problemen måste dock utredas.

Skälet till att vi velat bringa denna fråga inför årets riksdag och icke låtit det bero till ett kommande år är, att det ju betraktas som en avgjord sak, att det nuvarande lönestoppet ej kommer att efter detta års slut användas som medel i stabiliseringspolitiken. Sambandet mellan lönestopp, livsmedelskostnadsindex och livsmedelssubventioner har dock varit mycket starkt markerat, och en upplösning av sambandet mellan lönestopp och index bör skapa ett gynnsamt utgångsläge, som bör utnyttjas för »jordbrukssubventionernas» avveckling. Vi anse därför lämpligt, att 1950 års riksdag tar ställning till deras fortvaro och avveckling och till formerna för en sådan. Vi anse det dock omöjligt, att detta göres genom ett direkt beslut vid behandlingen av den kommande prisregleringspropositionen, utan vad riksdagen i år lämpligen bör göra, är att hos Kungl. Maj:t begära en avvecklingsplan.

I och med att den jordbruksnämnd skapas, som enligt 1947 års beslut skall bli verkställande organ för den då beslutade jordbrukspolitikens förverkligande, bör utvecklingen målmedvetet inriktas på detta besluts förverkligande, syftande till tryggad lönsamhet för det svenska jordbruket och

minskad löneklyfta i förhållande till andra näringar. Som medel att nå denna av alla politiska partier godkända målsättning ingick i främsta rummet ett av staten garanterat gränsskydd mot utländsk konkurrens samt effektiva organ för export och import, bildade under medverkan från jordbrukets ekonomiska organisationer, men i planerna ingingo inte några subventioner annat än i form av de producentbidrag, som nu äro föremål för särskild utredning. Vår begäran om förslag till en planmässig avveckling av nu utgående subventioner till prisregleringar inom jordbrukets område sker i full överensstämmelse med beslutet vid 1947 års riksdag om den framtida jordbrukspolitik. Detta beslut önska vi snarast möjligt förverkligat, men detta sker inte genom att jordbruket hålles kvar i någon sorts undantagsställning med statens inflytande mera tryckande över jordbruket än över näringslivet i övrigt. En jordbrukspolitisk målsättning, som syftar till att göra jordbruket för sina utövare lönsamt, men på samma gång fritt och självständigt, förutsätter enligt vår mening det nuvarande subventionssystemets successiva avveckling.

Vi hemställa därför,

att riksdagen i avsikt att bereda jordbruket en tryggare och friare ställning ville hos Kungl. Maj:t begära en plan för successiv avveckling av de subventioner, som nu anvisas till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Stockholm den 25 januari 1950.

Einar Hægglom.

Carl Östlund.

Albert Larsson

i Karlstad.

C. Oscar Nolin.

Jöns Nilsson

Märta Boman.

i Bästekille.

Eric Nilsson

Ernst V. Staxäng.

i Svalöv.